

delijke onderwerping aan al de besluiten.

De wil der synode is wet.

En willoos, rechteloos en machteloos laat Joris Goedbloed, in ontrouw aan den eenigen Wetgever „sich bei der Nase herumführen“.

WAT ZEGT DE SCHRIFT?

Dat zulk een naïverij van een wereldlijke monarchie of oligarchie in de kerk des Heeren uit den Boze is, wordt noch door de groote massa, noch door vele, zeer vele herders gezien.

En toch, hoe duidelijk spreekt de Heilige Schrift! De Heere Jezus zegt: „De koningen der volken heerschen over hen, en die de macht over hen hebben, worden weldadige heeren genaamd. Doch gij niet alzo!“ (Luc. 22:25; Matth. 20:26). Doch alzo zal het onder u niet zijn! Niet den „heer“ spelen in de kerk! Niet heerschen, beheerschen, overheerschen! In de kerk moet het totaal anders toegaan dan in de wereld!

En in 1 Petr. 5:3 worden de onderlingen vermaand: „Voert geen heerschappij over het erfdeel des Heeren!“ Ziet toe, dat gij de gemeente niet „er onder krijgt“. En als dit gezegd wordt tot de onderlingen, die toch van Christus rechtstreekse, oorspronkelijke bevoegdheid ontvangen hebben — hoe komt dan een synode, die niet meer heeft dan indirecte, afgeleide bevoegdheid, zich een macht aan te matigen als die eener wereldlijke Overheid, die den „heer“ speelt?

Ziet men dan nooit in, op welk een on-Schriftuurlijken, heilloozen weg men zich al verder voortbeweegt?

P. D.

*. Nogmaals: Volten-Leenhouts

Reeds geruimen tijd was bekend, dat in Enschede bij de synodocratische groep „maatregelen“ waren overwogen geweest tegen de Leenhouts; de andere predikant aldaar was ds Volten, die bekend is uit Oosterbeek I en II, en nog meer bekend uit het feit, dat hij tenslotte heel Oosterbeek heeft door het slijk gehaald, door een Oosterbeekse „conclusie“ inzake „te enge binding“ zóó te „interpreteren“, dat ze eigenlijk niet meer bestond. De ergste critici van Oosterbeek zitten immers aan de Oosterbeekse conferentietafel, niet daarbuiten voor een of ander redactie-bureau van onze zijde.

We hebben van die moeiten in Enschede destijds geen melding gemaakt, maar wel eens gevraagd, of nu de heeren van de andere zijde, die, met erg veel gebrek aan feitenkennis, zich in de pers storend en hinderlijk inlieten met interne kwesties van ons, nu eens niet wilden toepassen het schema, dat wij inzake Enschede poogden te volgen: niet schrijven over kerkeraadszaken, als je er niet voldoende van weet.

Het hielp niet.

Later volgde een publicatie vanuit Enschede; ds Volten had de gemeente verlaten, met een in de pers geuite klacht, dat hij het er zoo moeilijk had gehad, en had moeten vechten als tegen „wilde beesten“. Op die publieke klacht van ds Volten had ds I. de Wolff publiek geantwoord in de van onze kerken uitgaande kerkbode. Wij namen daarvan een klein gedeelte over in Perschoon van 18 Maart. Men leze dat na, om te begrijpen, waar het thans om gaat.

Na verschijning van ons vorig nummer, kregen we een brief van den synodocratischen kerkeraad van Enschede (scriba: G. J. Verveld), dd. 20/3. Gelijkkluidend met een brief aan de redactie van het blad, waarin ds de Wolff schreef. De synodocratische kerkeraad merkt o.a. op:

In de Reformatie van 11.2.50 blz. 159 1e kolom, schrijft K. S.: „maar roeren wij soms in de moeilijkheden van de synodocratische kerken (waar nog pas een dreigende schorsing met ingrijpen van buitenaf bezwoeren is)?“ Van wie K. S. dit gehoord heeft wordt duidelijk uit het Geref. Kerkblad voor Overijssel en Gelderland, waarin opgenomen de Enschedese kerkbode, eveneens van 11.3.50. I. d. W. citeert daarin een artikel van ds. Volten uit onze kerkbode, I. d. W. geeft hierop repliek, welke uitloopt op een serie beschuldigingen aan het adres van ds V. en dan volgt o.a. deze tirade (vet gedrukt): „En waarom wordt het voornaamste verzwegen? Dat mede door zijn toedoen een genabuurd kerkeraad reeds was geïniteerd met het oog op een eventuele schorsing van zijn collega Leenhouts, die — hoewel niet vrijgemaakt in zijn denken — toch als eerlijk en rechtschapen mens z'n toorn uitgoot over de synodale schorsingen en afzettingen. En ware het niet, dat de beide diplomaten Ridderbos en den Hartog, ondanks de aantijgingen van ds. Leenhouts (om van andere factoren maar niet te spreken) tussenbeide traden, — er zou waarschijnlijk een nieuw slachtoffer gevallen zijn. En dat na Oosterbeek, waar ds V. natuurlijk hard voor was“.

Met een paar opmerkingen neemt K. S. het geschrevene van I. d. W. in de Reformatie van 18.3.50 onder perschoon over.

Het is niet dan met grote weersin, dat de kerkeraad der Geref. kerk van Enschede op deze persuitingen reageert, maar hij meent in deze situatie dit niet te kunnen malaten. Het is uit den aard der zaak onmogelijk, dat de kerkeraad in het publiek een uiteenzetting geeft over een interne aangelegenheid. De kerkeraad volstaat daarom met de volgende mededelingen:

1e. Er waren moeilijkheden gerezen tussen ds Leenhouts en de kerkeraad. Moeilijkheden die met de belijdenis en de kerkenorde niets te maken hadden.

2e. Alhoewel de kerkeraad volkomen eenstemmig was in zijn oordeel, heeft hij, mede om zo objectief mogelijk te blijven, een en andermaal advies gevraagd van buitenstaanders.

3e. Uitdrukkelijk constateert de kerkeraad dat nooit een buitenstaander — dus ook geen genabuurd kerkeraad — is geïniteerd geworden, met het oog op een eventuele schorsing“.

Meer meent de kerkeraad er niet van te moeten zeggen. Alleen nog een tweetal opmerkingen. Het bewuste artikel suggereert een tegenstelling ds Volten-ds Leenhouts, en is hierin ook onjuist, daar het hier een kwestie betrof tussen den kerkeraad in z'n geheel en ds I. de Wolff. De kerkeraad keurt verder af de betiteling „diplomaten“ van een tweetal professoren, zonder dat voor deze kwalificatie enige grond bestaat.

De kerkeraad verzoekt het bovenstaande ter kennis van Uwe lezers te brengen. Hij verwacht in elk geval dat U de betrokken beschuldiging terug zult nemen en onze pertinente tegenspraak zult publiceren.

We hebben, gelijk we den ondertekenaar bericht hebben, dit stuk (dat voor het vorig nummer te laat kwam) opgehouden, ter fine van informatie. En ons toen gewend tot ds Leenhouts, die erin genoemd werd, met de vraag, of hij zijnerzijds iets over het hem ter inzage gegeven stuk zou willen zeggen. Ds Leenhouts antwoordde (met verzoek om opneming in „De Reformatie“):

VAN „EEN TEER HARTJE“ EN „WILDE BEESTEN“.

Nadat ds H. Volten ten afscheid in 't kerkblad van Enschede z'n „innige verbondenheid“ geschetst heeft aan z'n „lieve gemeente“ — de tranen ontbraken niet, want hij heeft zoals hij zelf getuigt „een teer hartje“ — en melding heeft gemaakt van de vele initiatieven, die nog door z'n hoofd speelden, slaat hij de Enschedese kerkelijke krigsannalen nog eens na en zegt — daarbij getrouw blijvend aan z'n beproefde stijl van spreken en optreden —: „Van stonde aan ben ik hier op een punt in de strijd geplaatst, waar alle kogels op mij afvlogen. Ik heb hier één en andermaal gevochten met ds Meulink, met ds Vogel, met ds de Wolff, met ds van Dooren en met ds Veldman: zij allen hebben het alléén met mij gedaan. Ja, ik heb hier in Enschede menige avond als met „de wilde beesten“ gevochten. Men heeft van vrijgemaakte zijde allerlei methode's op mij toegepast — meer dan eens leugenachtige methode's (de bewijzen heb ik).....“.

Ds I. d. W. neemt het hertegenover op voor de eer van zijn gemeente — ik kan 't me zo'n beetje voor-

stellen — in het Gereformeerd Kerkblad voor Overijssel en Gelderland en betreft dan de geschiedenis die ik heb meegemaakt in Enschede bij zijn verweer.

Tot mijn grote verbazing vernem ik nu, dat mijn vroegere kerkeraad zich officieel gewend heeft tot de Redactie van „De Reformatie“ en de Enschedese Kerkbode met de volgende argumentatie:

„1e. Er waren moeilijkheden gerezen tussen ds Leenhouts en den kerkeraad. Moeilijkheden, die met de belijdenis en de kerkenorde niets te maken hadden.“

2e. Alhoewel de kerkeraad volkomen eenstemmig was in zijn oordeel, heeft hij, mede om zo objectief mogelijk te blijven, een en andermaal advies gevraagd van buitenstaanders.

3e. Uitdrukkelijk constateert de kerkeraad dat nooit een buitenstaander — dus ook geen genabuurd kerkeraad — is geïniteerd geworden, met het oog op een eventuele schorsing“.

Het is het volste recht van een kerkeraad zich te verdedigen tegen een valse beschuldiging — indien vals! In dit geval had de kerkeraad zich over het waar of niet waar niet mogen of behoeven uit te laten en kunnen volstaan met de opmerking bezwaar te maken tegen de publicatie van gegevens die ds I. d. W. alleen langs een onofficiële weg heeft verkregen en die dus door een kerkeraad niet gecorrigeerd of met argumenten weerlegd kunnen worden.

Nu voegt de kerkeraad van E. er echter een argumentatie aan toe die de materie zelf raakt, een bepaalde voorstelling van zaken geeft, en stellig aanleiding tot verwarring moet opleveren.

Immers een en ander is nu eenmaal bekend. Wat punt 1 betreft: In een publieke eredienst is door mij de op een kerkeraadsvergadering opgestelde officiële verklaring voorgelezen, waarin de volgende zinsede voorkomt: „In het streven naar de hereniging der kerken is tussen de kerkeraad in zijn geheel en mij verschil van opvatting gebleken t.a.v. de werkwijze, niet wat betreft het doel.....“.

Die verklaring diende om de gemeente in te lichten over de gerezen moeilijkheden. Streven naar kerkhereniging gaat nu eenmaal moeilijk buiten de belijdenis-kerkenordekwestie om.

Bovendien heb ik ronduit tegen de gemeente na een Aula-dienst gezegd, dat de kerkeraad er tegen was, dat ik mijn standpunt over de kerkelijke situatie in woord en geschrift zou uitdragen. Ik heb nog veel meer gezegd toen. Dit alles is officieel! Enschede weet genoeg.

Hoe de kerkeraad er toe komt dit bericht in „De Reformatie“ te plaatsen is mij een raadsel. Ieder weet beter.

Punt 2. Inderdaad zijn ten behoeve van de objectiviteit der onderhandelingen de professoren den Hartogh en Ridderbos Sr er bij gehaald.

Hierop lever ik liever geen commentaar.

Punt 3. Officieel is de kerkeraad naar Glanerbrug geweest, de genabuurd kerk, met het oog op een eventuele schorsing!

Belangstellenden kunnen daar terecht.

Enschede, Enschede, waarom zo?

Hoe zit dat toch met dat „teer hartje“ en die „wilde beesten“?

Het antwoord komt wel. Nog even geduld!

DS A. A. LEENHOUTS.

Tot zoover ds Leenhouts. Ik voeg er niets aan toe, dan dit:

a) aanknoopingspunt was een publieke uittaling van ds Leenhouts: de eredienst is een openbare aangelegenheid;

b) bedoelde publieke uittaling van ds Leenhouts leg ik zóó uit, dat kerkelijke eenheid, b.v. met Chr. Gereformeerden, Hervormden, en dus ook synodocraten, altijd een zaak is allereerst van de publiek door de kerken erkende normen. Men moet altijd weten, naar welke maatstaven een kerkelijke gemeenschap, die met u wil spreken over eenheid, zegt te moeten geregeerd worden, om aan den wil des Heeren te voldoen. Dit is trouwens nog pas gebleken, toen men zes menschen met groot geluid overnam: ze moesten precies zeggen wat de synode had ge-

uit den loop schiet, maar raak schieten, daar komt nog iets meer voor kijken. Dat weet mijn vriend Jan Mulder uit Overschild nog wel, met wien ik eens op jacht ben geweest, en van wien ik mijn eerste schietles gehad heb. Met zijn dubbelloopsgeweer zou ik trachten op 'n pas of twintig afstand een dampaal te raken. Maar hoewel het jachtgeweer met hagel gevuld was kwam er geen korreltje in den dampaal terecht. Zoodat iedereen begrijpt, dat de konijnen en hazen me hartelijk uitlachten. Mijn vriend Jan Mulder natuurlijk niet, die vertrok geen spier van zijn gezicht. Je kunt toch als ouderling ook je dominee niet in zijn gezicht uitlachen. Nee ik was beter geschikt om het wild uit zijn schuilplaats op te jagen. Maar daar voelde ik op weg naar Malang niet veel voor, want konijnen en fazanten kunnen zelf niet schieten, maar ploppers wel. En je kunt nooit weten hoe een plopper een dominee schiet, evenmin als hoe een dominee soms toch een haas vangt.

In Malang was ik de gast van broeder Overzet. Deze broeder is een niet onbekende in het Gereformeerd kerkelijk leven van Indië. Hij is gepensioneerd Adjudant Onderofficier van het KNIL. Hoewel al over de 70 is hij toch maar weer naar Indië gekomen, want in Holland beviel het hem toch niet. Daar zal zijn echtgenoot ook wel wat schuld aan hebben, want dat is een volbloed Javaansche. Als je broeder Overzet vraagt of de vrijmaking in Indië wel noodig is, omdat de indische kerken de „binding“ van 1944 toch niet meer hebben sinds hun zelfstandigwording, dan antwoordt hij: „Vrijmaking is hier nog veel harder noodig dan in Nederland, want het kerkelijk leven

OP VERSTROOIDENREIS

De terugtocht naar Soerabaja verliep vlot. Voor een brug moesten we stoppen omdat een deel van het brugdek verwijderd was. Dat kon echter snel worden verholpen. Een ander incident maakte me duidelijk hoe het oor der soldaten geoefend wordt op het onderscheiden van de geluiden die wijzen op gevaar. „Hoor“, zei mijn chauffeur, „er wordt geschoten, voor in de colonne“. Ik had niets, maar dan ook niets gehoord. Toch had de chauffeur gelijk: de motorordonnans had geschoten. Onder een brug die wij moesten passeeren zat hij aankomst van het convooi een inlander te morrelen. Toen wij naderden nam hij de beenen. Aan het bevel van den motorordonnans om te blijven staan werd niet voldaan, waarop de ordonnans hem neerschoot. Het heele voorval had zich in enkele seconden afgespeeld, en ik had er niets van gemerkt. Het vermocht, nadat het mij verteld was, mijn gemoedsrust ook niet te storen.

We kwamen zonder ongelukken te Soerabaja terug, en de reis naar Kediri behoorde tot het verleden.

Daarop volgde de trip naar Malang. Zoowel op den weg daarheen als in de stad zelf was het erg onrustig. Om me de gevaren van den tocht over den weg te sparen probeerde collega Dun een pipercup voor me te charteren, maar dat mislukte: de officier-vlieger die er over beschikte was net voor onze aankomst op het vliegveld ermee verdwenen in andere richting. Dus maar terug naar de groote brug, die door alle vervoer moet worden gepasseerd, dat van Soerabaja naar Malang gaat.

Daar stond ik een uur toen er eindelijk een militair voertuig me verlostte uit de verzengende hitte van de tropenzone, die zoo ongeveer in het zenith stond. Het was een scoutcar (een gepantserde drietonner). De pantserplaten van dat ding kunnen wel tegen een stootje. Toch werd de deugdelijkheid van het staal niet geprobeerd tijdens mijn aanwezigheid in dat ding, en dat vond ik heelemaal niet erg. Ik kwam ermee tot Porrong, ongeveer dertig kilometer van Soerabaja af in de richting Malang. Daar weer wachten op verder vervoer. Inmiddels begon de maag te jeuken, maar daar wist een Chinees in zijn restaurantje wel raad op. Onder den maaltijd verschenen daar ook een paar B-B-ambtenaren, die in een pickup reden, maar zonder militair convooi niet verder mochten. Na eenig wachten verschenen er twee jeeps, voorzien van automatische wapenen, die de reis naar Malang maakten. Wij daar achteraan (want ik mocht meedrijen in de pickup). Zeer krijgshaftig heb ik daar achter in die pickup gezeten. Want de twee heeren in de cabine hadden nog een karabijn bij zich voor reserve, en aangezien ik ongewapend was kreeg ik dat ding in mijn vingers met de vereerende opdracht om van achter uit het voertuig te schieten als er ploppers het in hun hoofd mochten halen het vuur op ons te openen. Blijkbaar was mijn verschijning daar achter op die pickup echter zoo indrukwekkend, dat niemand het waagde ook maar één schot te lossen. Wat heel prettig was. Want ik wist nu wel hoe ik een kogel uit het magazijn van een karabijn in den loop moest grendelen en het is ook geen kunst om een rukje aan den trekker te doen, waardoor veel lawaai ontstaat en een kogel

voor Over-
schiedenis die
verweer.

nu, dat mijn
heeft tot de
hedese Kerk-

sen De Leen-
e met de be-
n hadden.

stemmig was
jettief moge-
gevraagd van

aad dat nooit
abuurdte ker-
het oog op

keraad zich
ing — indien
over het waar
te laten en
aar te maken
, d. W. alleen
n en die dus
met argumen-

ter een argu-
aakt, een be-
stellig aanlei-

kend.
dienst is door
gestelde offi-
volgende zin-
de hereniging
dijn geheel en
i.v. de werk-

in te lichten
naar kerkher-
de belijdenis-

neente na een
r tegen was.
te situatie in
nog veel meer
hede weet ge-

ericht in „De
sel. Ieder weet

a de objectivi-
den Hartog

ar.
ur Glanerbrug
t oog op een

en die „wilde

duid!
LEENHOOTS.
niets aan toe,

uitlating van
re aangelegen-

enhouls leg ik
Chr. Gerefor-
aten, altijd een
erken erkende
ke maastaven

l spreken over
i, om aan den
n nog pas ge-
st geluid over-
ynode had ge-

in, daar komi
ijn vriend Jan
en ik eens op

eerste schiet-
r zou ik trach-
paal te raken.
el gevuld was
l terecht. Zoo-

en hazen me
fulder natuur-
lijk gezicht. Je
se niet in zijn
schikt om het
aar daar voel-

r, want konij-
en, maar plo-
pen en plopper
en dominee soms

r Overzet. De-
Gereformeerd
sioneerd Adju-
wel al over de
gekomen, want

Daar zal zijn
hebben, want
broeder Over-
noodig is, om-
van 1944 toch

gwording, dan
og veel harder
terkelijk leven

zegd in 1905, 1942, 1944, 1946, dat allemaal hetzelfde was, volgens eigen verklaring. Dat was dus een **situatie-teekening**. Die hadden we nu niet precies nodig. Speculaties over vervangingsformules, die men heden „belijdt“ op het oogenblik, waarin men zich heeft laten vertellen, dat die noodzakelijke belijdenis morgen wel verdwijnen zal, houden ons niet op. Ook ds Leenhouts zegt: het gaat niet om een wils-postulaat, doch om de openbare **maatstaven** voor de kerkelijke samenleving, die officieel in geding gebracht zijn in een lange procedurereeks, en sinds gehandhaafd:

c) de naam diplomaat betekent volgens de woordenboeken niets onbehoorlijks; er is goede en kwade diplomatie;

d) heb ik ds Leenhouts goed begrepen (onder b) dan ben ik het met hem eens op dit punt; en acht ik in de gegeven situatie een geluid als het zijne nuttig en noodzakelijk. En actueel. En dat is dan ook de reden, waarom ik de uitlating van ds de Wolff overnam. Want hier ligt het verschil tusschen de diplomatie die wij goed vinden en een andere, die wij kwaad achten. Niemand moet zaken van kerkelijk contact behandelen zonder duidelijke schriftelijke situatie-teekening inzake de uit de officieele stukken reconstrueerbare gronden van schorsing, afzetting, uit-het-verband-stooting e.d. De historie der zes, die de beter willende Oosterbeekenaars hebben beschaamd, levert het bewijs.
K. S.

„Nabij de verdwijning“?

Geref. Gesinsbl., nr 210, bevat een verslag van een rede, die ds B. A. Bos gehouden heeft in Assen na zijn overgang tot een andere kerkformatie. In dat verslag trof ons volgende passage:

Overigens wist ds Bos te vertellen, dat de Vervangingsformule L.I., zou worden afgeschaft. Nu kon dit nog niet, omdat het genadekarakter van het verbond in het geding was en omdat er over deze formule nog onderhandeld werd met de Chr. Geref. Kerk.
Tot zoover het bericht.

Wij weten voor dit overlijdensbericht-bij-voorbaat geen andere verklaring, dan dat ds Bos hier doorgeeft, wat hij in zijn geheime samensprekingen zal hebben gehoord. We bedoelen niet bepaald de laatste, want we hebben geen enkele bepaalde op het oog. Maar die voorspelling moet toch ergens op gronden, en zal geen pure constructie zijn uit de „logica der feiten“.

Vermoedelijk zullen de samensprekers van ds Bos niet heel en al gesticht zijn over de voorspelling. En evenmin hun kerken; die hooren daar ineens, dat men al bij voorbaat aanneemt, dat zij alles slikken en — inslikken.

Maar wij leggen het bericht toch vast, nu het door ds Bos publiek gemaakt is.

Of we ons verblijden over de aankondiging van de aanstaande verdwijning eener door ons bestreden formule? Dat hangt er maar van af. En juist daarom geven we de voorspelling door. Opdat niemand op vogelgeschrei acht geve.

Want het loslaten van een formule betekent alleen dan wat goeds, als die loslating is uit het geloof, naar de wet Gods Hem ter eer.

Het is publiek bekend, dat al jaren geleden in contact met chr. geref. menschen de hoogleraren Kuyper en Groshede zooveel te kennen gaven als; dat 1905 met plezier verdwijnen kon. Maar toch zijn er ná dien tijd ettelijke lieden mee uit ambt en eer en kerk geworpen. En sedert dien is 1905 wel „vervangen“, tenminste op één pietepetig puntje, maar is herhaaldelijk verzekerd, dat het toch **zákkelijk** gehandhaafd was.

Van praemature overlijdensberichten kan men dus weinig maken. Het eenige is, te onthouden, dat op dit oogenblik die vervangingsformule met goddelijk gezag bekleed heet, en dat ze, als dat waar is, zulks eeuwig blijven moet. En als dat niet mag, dan moet ze **dádkelijk** (niet weggedaan doch) **herroepen** worden, ongeacht wat verder in de wereld te koop is.....

Overigens, die zes, die pas deze formule „beleden“ hebben, zullen die niet schrikken van deze voorspelling? Want volgens het verslag van ds Bos' rede in Assen, hierboven aangehaald, heeft ds Bos ook bij herhaling verzekerd, dat de vervangingsformule geheel in overeen-

stemming met de drie formulieren van eenigheid is.

Dat zullen de samensprekingsdeputaten ook wel vinden. Maar die zes hebben pas iets beleden, dat er mee overeenkomt; ze zeiden het zelf. Het zal hun dus spijten.

Ondergeteekende evenwel acht haar in strijd met de drie formulieren van eenigheid. Dat betekent dus, dat hij nog steeds een **ketter** is, als ds Bos gelijk heeft met zijn boweren.

En het betekent meteen, dat op het standpunt van ds Bos, en van degenen, die hem — naar we wel moeten aannemen — de verdwijning van de vervangingsformule hebben voorspeld, die „verdwijning“ der vervangingsformule niet beteekenen zal een materiele verloochening ervan. Het is goed, dat wij dit weten. En ook de Chr. Gereformeerden. Prof. v. d. Schuit schijnt de gemeene gratie te aanvaarden. Ik vermoed, dat hij de vervangingsformule niet aanvaardt, en dat hij met een bloot „formeele“ van-de-tafel-neming niet content zal zijn. Als ik dus de dingen goed aanvoel, zal er niets gebeuren, dan alleen maar praten.

Overigens is het goed, dat thans naast dr H. N. Ridderbos ook ds B. A. Bos af en toe op tijd ons volk mededeelingen doet, die het kan onthouden.
K. S.

De Synode van Orange 529 (IV slot)

Daar staan ze naast elkaar! Orange en de Catechismus. Caesarius en Ursinus. Maar juist dit maakt ons huiverig zijn oordeel te onderschrijven. Het klinkt wel aannemelijk: Caesarius heeft niet alles van Augustinus kerkelijk willen vastleggen en Ursinus heeft niet alles van Calvijn geschikt geacht voor het kerkelijk onderricht. Maar: het zal toch niet gaan. Want in de eerste plaats heeft de Catechismus wel degelijk de leer van de volharding beleden o.a. in antwoord 1: „Waarom hij mij ook door Zijn Heiligen Geest van het eeuwige leven verzekert“ en in antwoord 54: „.....en dat ik daarvan (nml. van de gemeente) een levend lidmaat ben en eeuwig zal blijven“ en in vraag en antwoord 58: „Wat troost schept gij uit het artikel van het eeuwige leven? Dat, nademaal ik nu het beginsel der eeuwige vreugde in mijn hart gevoel, ik na dit leven volkomen zaligheid bezitten zal.....“ Ook spreekt de Catechismus vanuit het geloof in de verkiezing, zoo vaak over de volharding gesproken wordt en wordt de verkiezing beleden in antwoord 54: „.....een gemeente, tot het eeuwige leven uitverkoren.....“ Maar in de tweede plaats: wie parallelen zoeken wil moet, zooals reeds enkele malen opgemerkt werd, Caesarius niet naast Ursinus, maar naast Bogerman, Dordrechts voorzitter, plaatsen en moet Orange's canones vergelijken met de canones van Dordt. Want de kerkhistorische situatie van Caesarius — geroepen tegen de semi-pelagianen te profeteeren — is toch wel aanmerkelijk verschillend met de situatie van Ursinus en Olevianus die geroepen werden te spreken tot het kerkvolk en te leeren van de kerkjeugd. En in de derde plaats — en dit weegt het zwaarst — de Catechismus is vreemd aan kerkpolitieke formuleeringen. Inderdaad: óók in den Catechismus van Heidelberg is niet alles beleden, maar wát beleden is, is veilig vóór (want het Woord is eerlijk nagesproken) en een beveiliging tegen de ketterij. En in Dordrecht heeft men dan ook, nadat de remonstrantsche verzoeken om revisie o.a. van den Catechismus afgewezen waren en deze belijdenis dus bewaard was, de lijn van den Catechismus rustig verder kunnen trekken in de schoone hoofdstukken over verkiezing en volharding. Men zei toen — immers toen was er de roeping tegen de remonstrantsche zonen der gallische semi-pelagianen te profeteeren! — wel méér dan in den Catechismus was beleden **MAAR NIET WAT ANDERS**. Maar Orange heeft een grens aan de be-

„Het Vrije Volk“ over „Den Haag“

In „Het Vrije Volk“ (zie elders in dit nummer) schrijft L. H. Ruitenberg over de Haagsche synode en „de zes“:

De weg tot hereniging werd opengemaakt door de eigenlijke dogmatische uitspraak over de doop te preciseren en nog eens te verklaren.

„Gepreciseerd“.

„Nog eens verklaard“.

Dat is — te midden van velerlei vergissing in het betrokken artikel toch wel hetzelfde als wat ook wij hebben betoogd. En daarom is het ook onjuist, te beweren, dat met die bloote herhaling de weg tot „hereniging“ is „opengemaakt“. De auteur zegt:

In het kerkelijk leven is het gemakkelijker tien maal te splitsen dan éénmaal te herenigen.

Dat had men in 1944 moeten bedenken, toen men ons advies van 13 Dec. 1943 afwees met de daad. Het advies van wachten tot na den oorlog.
K. S.

POP. WETENSCH. SCHETSEN

lijdenis gegeven dáár, waar in deze concrete situatie de kerk juist tot profeteeren geroepen was. De strijd was immers begonnen, omdat Augustinus de kerk had teruggeroepen tot het Woord inzake de verkiezing, de onoverwinnelijke genade en de volharding der heiligen? Toen hadden de semi-pelagianen zich verzet. En in dat verzet hebben ze volhard. En als dan de Kerk in Orange spreken gaat, zwijgt ze — juist op de bedreigde punten. Daarom juist heeft m.i. dr de Jong helaas maar al te zeer gelijk, wanneer hij met het oog op dit gedeelte verklaart dat de wilsvrijheid uitdrukkelijk beleden werd in Orange⁴⁹⁾. Want wanneer tot de Kerk de roeping tot profeteeren komt en zij zwijgt, dan geldt niet de regel: niet alles wat verzwegen wordt, wordt ontkend, maar dan draagt het zwijgen tegen de ketterij het oordeel in zich van dien anderen regel: wie zwijgt, stemt toe.

Want noch de leer der praedestinatie, noch de leer der onoverwinnelijke genade, noch de leer der volharding wordt een plaats gegund in de uitspraken van Orange. Eénmaal noemt Orange de verkiezing. Dat is als zij haar vervloeking — het is de eenige maal dat dit bedachtzame concilie zich verheft om den banvloek te werpen! — slingert tegen hen die een praedestinatie tot het kwaad zouden leeren⁵⁰⁾. Het zou te ver voeren na te gaan hoe deze uitspraak is ontstaan. Zooveel is zeker: de semi-pelagianen hebben in hun bestrijding van de leer der verkiezing dezelfde fraaie methodes toegepast als de remonstranten ten tijde van de Dordtsche Synode. Ze hebben een caricatuur-voorstelling der schriftuurlijke leer over de verkiezing en verwerping onder den naam van de volgelingen van Augustinus onder het volk verbreid. Daartegen verzet Orange zich door uit te spreken niet te geloven dat er zijn die een voorbeschikking tot het kwaad zouden leeren, maar indien zij er zijn, dán zijn ze vervloekt. Och, wat lonkt Orange hier naar

⁴⁹⁾ Dr J. de Jong, a.w. I, bl. 202. De terminologie is natuurlijk roomsch.

⁵⁰⁾ Denzinger 200: Aliquos ad malum divina potestate praedestinos esse, non solum non credimus, sed etiam, si sunt, qui tantum mali credere velint, cum omni destinatione illis anathema dicimus — Wij gelooven echter niet alleen niet dat sommigen door goddelijke macht tot het kwaad voorbeschikt zijn, maar zelfs, indien er zijn, die iets zóó slechts zouden gelooven willen, dan spreken wij met volkomen verwensching over hen den banvloek uit.

werd hier de laatste tientallen jaren al ondermijnd door een voortvretend syncretisme“.

En nu moet ook niemand me meer vertellen dat inheemsche christenen van kwesties als in 1944 in Nederland aan de orde waren toch niets snappen. Want dan verwijst ik hen naar Mevrouw Overzet, die even goed over een en ander mee kan praten als haar man. Deze broeder en zijn vrouw hebben heel wat mogen doen voor onze militairen in Malang. Zij waren er steeds welkom en boden er een gezellig onderkomen. Wat heb ik daar dien nacht ook heerlijk geslapen onder echte ouderwetsche degelijke gewatteerde dekenz.

Malang ligt namelijk hoog in het bergland, zoodat het klimaat er heerlijk is, nog heerlijker dan te Bandung. Dat betekent echter meteen, dat de nachten er zeer koud zijn, en dat je met welbehagen zoo'n echte hollandsche dikke deken over je rug heen trekt en er knus onder wegkruip. Natuurlijk verstond mevrouw Overzet het beter dan wie ook om echt Indisch eten klaar te maken. Dat is dan voor de liefhebbers en voor de fijnproevers. En dan maakte ze nog haar excuus omdat zij beweerde dat het nog lang niet was zooals het eigenlijk moest.

Onze militaire contactman in Malang was destijds de sergeant majoor Godschalk, neef van een broeder in Batavia van dienzelfden naam. Deze sergeant majoor was bij den militairen inlichtingendienst. En wie daarbij is, weet, wat er in het militaire leven al zoo te koop is.

Ze hebben een drukken en zeer veel van hun zenuwen vragenden dienst, deze mannen. Groote verantwoordelijkheden liggen op hun schouders. En wie dit

werk van den inlichtingendienst met een vrij geweten voor God en de menschen wil doen heeft het niet gemakkelijk. Denk maar eens aan vragen als:

„Waarom mag je je agenten vragen?“

„Welke methodes zijn wel, en welke niet geoorloofd om gevangen vijanden aan het spreken te krijgen?“

Bovendien staan deze menschen bloot aan het gevaar dat zij slaaf worden van dit inlichtingenwerk, er niet meer af kunnen blijven en daarvoor ook onnoodig kerkdiensten gaan verzuimen en in het algemeen voor het kerkwerk in den troep verloren raken. Gelukkig was br Godschalk in dezen strik niet gevangen, integendeel. Ook hij heeft veel voor het werk in Malang mogen beteekenen. Daarbij had hij dan te kampen met alle moeilijkheden die zich in het verstrooidenwerk voordoen.

Nu eens was de kring Malang talrijk, dan weer ingekrompen tot een twee- of drietal. De eene week alle troepen in de stad, de volgende week alles naar buiten.

Ikzelf trof het dan ook niet best. De jongens waren naar buiten en er was geen denken aan dat ik vervoer los zou krijgen voor een bezoek naar de posten. Veel te link om daar vrijwilligers aan te wagen. Zoodat ik in de stad had te blijven. Behalve een paar burgers viel daar nog een verpleger van het hospitaal te bezoeken.

Het bezoek aan dien verpleger kwam het eerst op het programma voor. Godschalk duide mij den weg uit en ik ging op weg op een fiets, gekleed in militair kaki, dat ik steeds draag als ik op verstrooidenreis ben. Na enkele straten doorgefietst te hebben had ik het gevoel verkeerd gefietst te zijn. En dat niet alleen,

ik had ook het gevoel, dat ik het beste deed maar gauw te verdwijnen uit het straatje waarin ik terecht gekomen was. Ik fietste eerst nog door, want ik had het gevoel een lafaard te zijn en me angstig te maken voor niets. Verbeelding toch! Doortrappen! Maar de alarmbel van binnen ging al harder luiden, en ik keerde om tot op een punt waar ik zeker wist weer op den weg te zijn die me door Godschalk gewezen was. Daarna kreeg ik langs den grooten weg het hospitaal in het oog. Ik had me eerst op een binnenwegje begeven, dat rechtstreekscheer naar het hospitaal leidde en dat helaas in meer dan één opzicht. Want op den avond van dezen dag vertelde Godschalk me, dat er omstreeks zoo en zoo laat in dat en dat straatje een nederlandsche militair, zelf hospitaalsoldaat zijnde, door twee in burger verkleede agenten van 'n moordploeg neergeschoten was. Genoemde moordenaars hadden achter dien militair gereden, die zelf ook op de fiets was, en toen in dat nauwe straatje hun revolver getrokken. De militair had de beweging van het trekken van het wapen in de spiegelruit van een winkel waargenomen en kon daardoor nog een manoeuvre maken waardoor het schot althans niet rechtstreeks doodlijk was.

Deze mededeelingen van den heer Godschalk maakten me duidelijk, dat nog geen vijf minuten nadat ik het bewuste straatje met het gevoel, dat ik een lafaard was, ontvlucht was, deze moordaanval was gepleegd.

Toen was ik toch wel erg dankbaar, dat ik omgekeerd was. De bewaarde hand Gods had zich weer eens duidelijk aan me getoond.
J. P. v. d. STOEL JR.